زانیاری ئازاد لە دژی سەرمایە: کتێبێکی بەخۆایی لەسەر زیرەکی دەستکرد بۆ سی زمان.. ڕزگار ئاکرەیی

هەوڵێکی چەپی کۆمۆنیستی نوێدوەتی وای کردووە کە کتێبی "زیرەکی دەستکردی سەرمایەداری: تێحداکانی چەپ و بەدیلەکانی گونجاو" وەربگێڕدرێت بۆ سەر سی زمان بۆ خۆایی بەردەست بکرێت، لە هەنگاوێکدا بۆ ئامانجی شکاندنی قەرخکاری کەلتوور و فراوانکردنی مشتومڕی چەپی نوێدوەتی لەسەر تەکنەلۆژیا وەک ئامرازێکی زاڵبوون یان ئامرازی ئازادی.

ڕزگار ئاکرەیی
Rezgar Akrawi

بۆ پشتیوانی چەپی نوێدوەتی و هەوڵی بۆکۆمۆن و پێویستی بەپەلە بۆ چالاککردنی دیالەگی چەپ لەسەر زیرەکی دەستکرد بۆ زمانە جیاوازەکان، وەرگێڕانی کتێبێکم "زیرەکی دەستکردی سەرمایەداری، تێحداکانی چەپ و جەگرەوەکانی گونجاو: تەکنەلۆژیا لە خزمەتی سەرمایە یان ئامرازێک بۆ ئازادی؟"چەند مانگێک لەمەوبەر دەستپێکرد و بەم دواییانە تەواو بوو. ئێستا بۆ سی زمان بۆخۆایی بەردەستە: ئینگلیزی، چینی، ئیسپانی، فەڕەنسی، عەرەبی، کوردی (کرمانجی)، کوردی (سۆرانی)، ڕووسی، هیندی، پورتوگالی، بەنگالی، ئەڵمانی، ژاپۆنی، کۆری، فارسی، تورکی، ئوردو، ڤێتنامی، ئیندۆنیسی، ئۆکرانی، هەنگاریی، یۆنانی، پۆڵەندی، چیکی، سویدی، دانیمارکی، نۆرویجی، سربی، کرواتی، مالایی و تامیل.
ئەم چاپە فرە زمانە تەنها دەستکەوتێکی تەکنیکی نییە لە بەکاوکردنەوەدا، بەڵکو هەنگاوێکە لە پێژەیەکدا کە هەوە دەدات مشتومڕی چەپ لەسەر زیرەکی دەستکرد بەهێز بکات، هەم وەک ئامرازێکی هێژموونی سەرمایەداری و لە هەمان کاتدا ئامرازێکی شاراوە بۆ ئازادی مرۆڤایەتی و بیکاتە گفتوگۆیەکی نێودەوەتی کراوە کە سنووری زمانەوانی و جوگرافیی تێدەپەڕێنێت.

پرنسیپی بەاوکردنەوەی ئەلیکترۆنی ئازاد: زانیاری دژی سەرمایە

لە جیهانی هاوچەرخی ئەمدا، زانین چیتر تەنها بەهایەکی خشتبیری یان داهێنرانە نییە. گۆڕاوە بۆ کایەک کە سەرمایە قەرخی دەکات. دژگاکانی چاپ و بڵاوکردنەوە و پلاتفۆرمەکانی دابەشکردن کۆنترۆڵی کتێب و بیرۆکەکان دەکەن بەهەمان شێوە سەرمایە کۆنترۆڵی کارگەکان و کێڵگەکان و فەرمانگەکان و بەرهەمهێنانی ماددەکان دەکات. ئەوان لەژیکی قازانج خوازی خۆیان بەسەر وشکاندا دەسپێنن هەروەک چۆن لەسەر کاری دەستی و خشتبیری دەیکەن. بەم شێوەیە، بیری زانا بەرهەم دەهێنرێتەوە بۆ خزمەتکردنی بڕژەوەندییەکانی چینی فەرمانڕەوا، لە کاتێکدا دەنگی چەپگەرا و ئازادیخوازەکان پەراوێز دەخرێن، سنووردار دەکرێن و تەنانەت لە بواری گشتی دوور دەخرێنەوە. ئەم مۆنۆپۆلی کولتووریە نەک تەنها بەربەستێکی

ئابووری نییە کە جەماوەر بە زانست دڵگات، بەڵکو چەکەکی چینایەتی و ئایدیۆلۆژیایە بۆ سەرکوتکردنی ئۆلتەرناتیفی چەپی پشکۆووخواز. کلتور و بیرکردنەوە دژگەڵەت بە بەشێک لە بازاڕی سەرمایەداری، کە بە هەمان یاسای خستنەوو و خواست بەڕێوە دەبرێت کە کۆنتڕۆڵی نان و کار و خانووبەرە و شتی تر دەکات.
گەورەترین مەترسی کە ئەم سیستەمە دروستی دەکات تەنها بەربەستە ماددییەکانی بەردەم زانین نییە، بەڵکو ئەو کۆتوبەندە هۆشنبیرییە نادیارەیە کە بەسەر خودی نووسەراندا سەپێنراوە، بۆتایبەتی ئەوانەی لە چەپەکانن. زۆربەیان ناچار دەبن بیرەکانیان لەگەڵ هەلومەرجی دژگاکانی چاپ و بڵاوکردنەوە و یاسا و هۆساکانی ئەو وڵاتانەی تێیدا دژین بگونجێنن و مەرجە بازرگانی، سیاسی و یاساییەکان جڵەوجۆ بکەن تەنها بە ئەوەی دەقەکانیان بە بڵاوکردنەوە قبوڵ بکرێن. ئەمە جۆرێک لە خەسانسەری خۆبەخشانەی پشوخت بەرهەم دەهێنێت، کە تێکستەکان پێش گەیشتن بە چاپخانە شێوەیان دەگۆڕێت، نێک لە وڵامی پێداویستییە هۆشنبیری یان جوانییەکاندا، بەڵکو بە ملکەچبوون بە لۆژیکی بازاڕ. بەم شێوەیە ئازادی ئادەربین سنووردار دەبێت و نووسەران پاڵ بە وتارێکی ئایدیۆلۆژیاوە دەنێن کە بازاڕی سەرمایەداری و دەوڵەتە دیکتاتۆرەکان پەسەندی دەکەن.
لەسەر بنەمای ئەوەی کە مەعریفەی چەپ هەرگیز نابێت کاڵا بێت، بڵاوکردنەوەی ئازاد هێوەستێکی سیاسییە لە دژی قۆرخکاری کلتوور و هەزر. ئەم وڕگەڵانانە لە هێگەی پلاتفۆرمە جیهانییەکانی وەک ئەمازۆن، گووگڵ، Draft2Digital و Leanpub بەناو کراونتەوە، بگۆڕێ ئەو زمانانەی پشتگیری دەکرێن. هەموو وشانەکان بخەڵەتینە، جگە لەوانەی لە ئەمازۆن کە نرخێکی سیمبولی هەیە، زۆربەیان بخەڵەتاین بە بشداربووان. بڵاوکردنەوەی ئۆلیکترۆنی بخەڵەتایی بە هەموو ئەم زمانانە وایکردووە کتێبەکە لە ماوەیەکی کورتدا بگاتە دەیان هەزار دانە و لە هێگەی لینکی راستەوخۆ، تەڵەکانی گەڵان، یان پلاتفۆرمی بڵاوکردنەوەی جیهانی و ناوخۆیی. ئەم بڵاوبونەوەیە لە هێگەی کەناڵە تەقلیدییەکانەوە ڕووی نەداوە، کە لەلایەن دژگاکانی بڵاوکردنەوە سانسەری سیاسی و بازرگانی و سنووردارکردنی مافی چاپەوە سنووردار کراوە. بڵاوکردنەوەی کراوە ئەو بەربەستانەی شکاند و چاپەکانی گەیاندە زۆرترین خوێنەر بە ئاسانی و بە کەسپ و تێگەڕەی دارایی و زمانەوان.
پێویستە ئاماژە بەوە بکرێت کە بەردەست کردنی ئەم وڕگەڵانە لە پلاتفۆرمە جیهانییەکاندا، سەرەڵەای سەروشتی سەرمایەداریانەیان، کردارێکی سیاسی بە ئەنقەست و بکارهێنانی “چەکی دوژمن” بە

بڵاوکردنەوەی زانیاری چڕ بە ئازادانە و لە ئاستێکی جیهانی فراواندا.
ئەم بانگەوازەکی ئاشکرایە بە هەموو نووسەرە چڕبڕکان کە مەعریفەی چڕ نابێت بفرۆشرێت و بکڕێت یان بخرێتە ژێر لێژیکی یاساکانی بازاڕی سەرمایەداریەوە، چونکە لە ناوەڕۆکدا پێژڕی ئازادیخوازی جەماوەرە. ئەم گرنگی بڵاوکردنەوەی چاپی کەم ناکاتەوە، کە ئامرازێکی گرنگ بووە بۆ بڵاوکردنەوەی بیروڕاکان، بەڵام جێخت لەوە دەکاتەوە کە شێوشی دیجیتاڵی دەرفەتی نوێی گەورەی بۆ بڵاوکردنەوەی ئەلیکترۆنی بڕخڕایی ڕەخساندووە، کە توانای گەیشتن بە دەیان جار خێراتر هەیە بە بەراورد بە ئۆگەرە سنووردارەکانی بڵاوکردنەوەی چاپی بازرگانی. بڵاوکردنەوەی دیجیتاڵی بڕخڕایی هەروەها بەدیلێکی ئابووری و ژینگەیی گرنگ پێشکێش دەکات: تێچووی ئابووری بەرهەمهێنان، دابەشکردن و گواستنەوەی کتێبی چاپکراو تەدەپێنێت، لە هەمان کاتدا بەکارهێنانی کاغەز و کاریگەریی زیانبەخشەکانی لەسەر ژینگە کەم دەکاتەوە.
لەم چوارچێوەیەدا، کتێبی چاپکراو وەک میدیای چاپکراو وردە وردە بەرەو کاڵبوونەوە دەچێت، چونکە زەربەی نەوەی گەنج لە ئێستادا بە شێوەیەکی سەرەکی پشتا دەبەنە بەر پلاتفۆرمی دیجیتاڵی بۆ زانیاری و بیرکەکان. بڵاوکردنەوەی کتێب بە خڕایی خۆی لە خۆیدا کردارێکی بەرگریە: بەرگری لە تایبەتیکردنی کەلتوور، ووبڕووبوونەوەی هێزمووی بازاڕی سەرمایەداری بەسەر بیرکردنەوەدا، و هاوتەریب بوون لەگەڵ مافی هەمووان بۆ گەیشتن بە بیرکەی چڕ و پشکێوتووخواز بۆ بەربەست. بڵاوکردنەوەی ئەلیکترۆنی ئازاد شێوازێکە لە کەمڵایەتی کولتووری بۆ بەرژەوەندی جەماوەر، هەنگاوێکی سیمبولی و پراکتیکی وەک یەک کە بەرهەمی هێشنبیری بۆ خەباتی چڕی نودەوڵەتی دەبەستێتەوە و بۆشایی بۆ بۆشداری فراوانی جەماوەر لە بەرهەمهێنان، هاوبەشیکردن و گفتوگۆ دەکات.

دووبارە بڵاوکردنەوەی کتێبێک لەلایەن پلاتفۆرم و بڵاوکەرەوەکانی تریەوە

بڵاوبوونەوەی کتێبێک تەنها بە پلاتفۆرمە سەرەتاییەکانەوە سنووردار نەبوو. زۆرێک لە بڵاوکەرەوە و ماڵپەڕە ئەلیکترۆنییەکان، جیهانی و ناوخۆیی، بە زمانە جۆراوجۆرەکانی یان بە بۆشک بڵاویان کردووەتەوە. ئەمەش بەهۆی ئەوەی کتێبەکە لە دەرەوەی چوارچێوەی مافی چاپ و خاوەندارێتی دانرابوو، ئازاد و کراوە بە هەمووان، بە ئەوەی هەر تاکێک یان قەوارەیەک بتوانێت دووبارە بڵاوی بکاتەوە یان بە ئازادی وەریبگێرێت. ئەم جۆرە دووبارە بڵاوکردنەوەیە

ڕەنگدانەوەی جۆراوجۆری بەکاوکردنەوەی کراوە و توانای شکاندنی قۆرخکاری کەلتووری و فراوانکردنی مەعریفەی چاپ بۆ فراوانترین بینەری جیهانی، بەخۆایی.
لەنێو ئەو پلاتفۆرمانەی کە کتێبکۆیان دووبارە بەکاوکردۆتەوە بریتیین لە: Apple Books, OverDrive, Smashwords, WorldCat, IBS (ژاپۆن)، NewPol, ZNetwork, MSN – Microsoft, Rakuten (ئیتالیا)، The Palace Project, Mondadori Store, Indigo (کەنەدا)، Socialist Project, Links (ئوستورالیا)، Saxo, FNAC, Vivlio (فەرەنسا)، Arbejderen, Solidaritet (دانیمارک)، Kobo (پورتوگالی)، Hugendubel, Everand (ئیسپانی و ڕووسی)، Thalia, Orell Füssli (ئەڵمانیا/سویسرا)، Kommon (یەنانی)، Akhbar-rooz (فارسی)، Kritik Bakis (تورکی)، کوردیپیدیا و چەندین ماڵپەڕی چاپ و پەشکەوتووخواز و میدیایی و هەروەها پلاتفۆرمی بەکاوکردنەوەی دیجیتاڵی عەرەبی و کوردی.

سوپاس و پێزانین: دەستکەوتکی بکەمەڵ
سوپاسگوزاری و پێزانینی قوومم بۆ هەموو ئەوانەی بەشداریان کرد لە وەرگێڕان، پێداچوونەوەیکی زمانەوانیی، بەکاوکردنەوە، بەرزکردنەوە و شتی تر. هەروەها سوپاسی ئەوانە دەکەم کە وتاریان لەسەر کتێبکۆ نووسیوە یان بەاویان کردووەتەوە، کە بە زمانە جەراوجەرکان (عەرەبی، ئینگلیزی، کوردی، ئینگلیزی ئوستڕالی، ئینگلیزی کەنەدی، ئەڵمانی، فەڕەنسی، ئیتالی، ئیسپانی، دانمارکی، یەنانی، تورکی، فارسی).
هەروەها سوپاس بۆ هەموو ئەوانەی بەشداریان کرد لە گفتوگۆی کراوەی کتێبکۆ، چ لە ماڵپێ و چ لە تۆڕە کۆمەڵایەتییەکان. ئەم دیالۆگە بەڕاستی کردارکی چاپی کۆمەڵی زیندووی پکهێنا کە مشتومڕی زیرەکی دەستکرد بۆ تایبەتی و تەکنەلۆژیا بۆ گشتی دەوەمەند کرد و ئاسۆیکی فراوانی بۆ بیرکردنەوە لە بەدیلی چاپی پەشکەوتووخواز کردەوە.
زۆر سوپاسی ئەو هەڤاڵانە دەکەم کە پێش بەکاوکردنەوە کاردانەوەی بەسوودیان لەسەر دەستنووسکە پەشکەش کردم، هەروەها بۆ هەموو نووسەر و خوێنەرک کە بەشداری گفتوگۆکەیان کرد، هەموو ئەو دەستانەی کە بەشداریان لەم گشتدا کرد. ئەم پشتگیرییە تەنها کارکی پراکتیکی نەبوو، بەڵکو دووپاتکردنەوەیکی زیندوو بوو کە بیرکەی چاپ و ئازادخواز دەتوانێت گۆشە بکات و ڕەگ بکەشێت لە ڕەگی کرداری کۆمەلایەتی، کراوە، و ئازاد، لە دژەوەی کەنتەڕی سەرمایە.

پرۆژەیەک لە جەنجەڵکردندایە: لە دیالۆگەوە بۆ کتێب

ئەم پڕۆژەیە تەنها بۆ باوکردنەوەی کتێبکی وەرگێڕدراو سنووردار نییە. بۆ هەوڵکی فراوانتر درێژ دەبێتەوە. بۆ ئیلهام وەرگرتن لە بیرکی دەوڵەمەندکان و تواناینکان کە لە گفتوگۆی کراوە دەربارەی کتێبکە و ئەو وتارانەی لە چوارچێوەی کتێبکەدا بڵاوکراونەتەوە، ئێستا پێویستمان بە دکیەمێنت کردنی ئەم کارلکردنە هەیە. لەبەر ئەم هەیە، پڕۆژەیکی بڵاوەمە بە گێڕینی ئەم هەوڵە بکەمەڵە بە کتێبکی جیا بە چەند زمانک. ئەم کتێبە وک ئەرشیفکی زیندوو خزمەت دکات بە گرنگترین بڵشداریە هەڵشنبیریەکان کە تواناینکی چەپی پڵشکەوتووخوازی پکهێناوە بە ئامانجی ئازادکردنی تکنەلۆژیا لە هژموونی سەرمایەداری. ئەم تەنها پاشکەیک نابەت بە کتێبە بنەماتیکە، بەکو بڵشداریکی سەربخۆ و پێویست دەبەت بە دەوڵەمەندکردنی مشتومڕی کەمەڵی نودەوەتی لەسەر ئۆگاری بدیلی چەپ بە هژموونی تکنەلۆژیای سەرمایەداری.

تێبینیک لەسەر وەرگێڕان و پێداچوونەوە

کتێبکە لە ئینگلیزییەوە بە 28 زمان وەرگێڕدرا بە پاپشتی چەپە نودەوەتیەکان، لە ڕگەی هەوڵکی خەبخشانەی هاوڕیانی چەندین وڵاتەوە کە بڵشداریان لە وەرگێڕان و پێداچوونەوە بە زمانەوانیدا کرد. هەندک وەرگێڕان بە ئامرازی دیجیتاڵی پڵشکەوتوو یارمەتی دراوە، بەڵام هەموو وڵشانکان لایەن خەبخشانی خەبخشەوە پێداچوونەویان بە کراوە. ئامانج بەرهەمهێنانی چاپکی تەواو نەبوو، بەکو گێاندنی بیرکە چەپیە سەرکیەکان بوو بە ووردی و فراوانکردنی بڵشداری نودەوەتی لە دۆری زیرکی دەستکرد و تکنەلۆژیا لە ڕوانگەیکی ئازادیخوازەوە.

وەرگێڕان و چاپکردنەوە لەم چوارچێوەیدا کارکی پیشەیی موچخۆر نییە، بەکو کردارکی کراوەی کەمەلایەتییە و بڵشکە لە خەباتی دژ بە قەرخکاری مەعریفە و زاڵبوونی یەک زمان، بە گۆڕەی تێبینی ئەو هەڵمانەی کە پێداچوونەویان بە دەقەکاندا کردووە، کوالیتی و ڕوونی وەرگێڕانەکە زەر بەرز بووە و سەرکەوتوو بووە لە گێاندنی بیرکە بنەماتییەکانی کتێبکە بە وردی و ڕوونی. ئەوەی ئەم دەستەلمێنەت ئەوەیە کە زەرەک لە دەزگا و پلاتفۆرمەکانی چاپ و باوکردنەوە، سەرەڕای جەختکردنیان لەسەر باشی زمانی وەرگێڕانەکە، هیچ تێبینییەکیان نیشان نەداوە بەکو مامەڵیان لەگەڵ کردووە و تێکستەکان پڵشوازییەکی بەرفراوانیان لێکرا؛ کە ئەوە دووپات دەکاتەوە ناوەڕکی سیاسی و مەعریفی زەر بە ڕوونی

گواستراوەتەوە و وەرگێڕان لە هەندی کەمالیەتی و نەودوەتیدا توانیویەتی ئەرکەکەی بە تەواوی جێبەجێ بکات. ئەم هەستانگاندنە پێزتیڤە لە وانگیەکی چەپەوە هاتووە، کە جەخت دەکاتە سەر ناوەڕۆکی ئازادیخوازی و مەعریفی، نەک تەنها لەسەر فۆرمی بازرگانی.

بەستەری پەیتووک و وتارەکان

لە کوێ کتێبەکە بە زمانە جیاوازەکانی بدزیتەوە، بڵاوکەرەوە و پلاتفۆرمەکان کە بڵاویان کردووەتەوە؟

- پلاتفۆرمەکانی بڵاوکردنەوەی بەخۆایی:
  - ئەمازۆن: https://www.amazon.com/stores/Rezgar-Akrawi/author/B0DY1BMMXW
  - گووگڵ: https://www.google.dk/search?&q=inauthor:%22Rezgar+Akrawi%22&udm=36
  - Leanpub: https://leanpub.com/u/rezgarakrawi
  - Draft2Digital: https://books2read.com/b/mvxANj

پلاتفۆرم و بڵاوکەرەوەکانی تری سەرکی کە کتێبەکە یان بەشەکانی بڵاو دەکەنەوە:

- Apple Books: https://books.apple.com/dk/author/rezgar-akrawi/id1809554162?see-all=books
- ئۆڤەر درایڤ: https://www.overdrive.com/creators/3945582/rezgar-akrawi
- Smashwords: https://www.smashwords.com/profile/view/RezgarAkrawi
- WorldCat: https://search.worldcat.org/search?q=rezgar+akrawi&offset=1
- نیوپڵ: https://newpol.org/authors/akrawi-rezgar/
- Znetwork: https://znetwork.org/author/rezgar-akrawi/
- MSN – Microsoft: https://www.msn.com/en-us/money/other/the-leftist-alternative-to-artificial-intelligence/ar-AA1Miwzu
- International Journal of Socialist Renewal https://links.org.au/soft-surveillance-and-control-artificial-

intelligence-tool-gradual-and-deep-political-repression
Theleftberlin
/https://www.theleftberlin.com/author/rezgar-akrawi

• ڕەزگار ئاکرەوی: https://books.rakuten.co.jp/search?g=101&pname=Rezgar+Akrawi
• ڕەزگار ئاکرەیی: https://www.ibs.it/ebook-inglese/autori/rezgar-akrawi
• پەرژینی کۆشک (ئیتالیا): https://market.thepalaceproject.org/item/6842222?locale=it
Contropiano
https://contropiano.org/news/internazionale-news/2025/10/19/marocco-generazione-z-212-e-le-proteste-giovanili-dalle-reti-digitali-alle-strade-0187721
•
• فرۆشگای مەندادوری: https://www.mondadoristore.it/autore/rezgar-akrawi/c/05560552
/• : https://www.indigo.ca/en-ca/books/rezgar-akrawi
• لینکەکان (ئوستورالیا): https://links.org.au/soft-surveillance-and-control-artificial-intelligence-tool-gradual-and-deep-political-repression
• پەرژینی سۆسیالیستی (کەنەدا): https://socialistproject.ca/2025/07/soft-surveillance-and-control/
• ساکسۆ (دانیمارکی): https://www.saxo.com/dk/forfatter/rezgar-akrawi_21556724
Arbejdern • (دانیمارکی): https://www.google.com/search?as_q=Rezgar+akrawi&as_sitesearch=https%3A%2F%2Farbejderen.dk%2F
Solidaritet • (دانیمارکی): https://solidaritet.dk/den-digitale-kloeft-mellem-venstrefloejen-og-kapitalismen-skal-overvindes-det-haster/
FNAC • (فەرەنسا): https://www.fnac.com/ia12361456/Rezgar-Akrawi
• (فەرەنسا): https://market.thepalaceproject.org/item/6842201?locale=fr
• (فەرەنسا):

https://shop.vivlio.com/search?search=Rezgar+Akrawi
• Pour.press https://pour.press/author/rezgarakrawipour-press/
•
• Everand (ئیسپانی): https://es.everand.com/author/856325135/Rezgar-Akrawi?language_settings_changed=Espa%C3%B1ol
• پەژی کۆشک (ئیسپانی): https://market.thepalaceproject.org/item/6842222?locale=es
https://espai-marx.net/?p=18671
https://espai-marx.net/?p=18613
•
• کۆبۆ (پورتوگالی): https://www.kobo.com/pt/pt/ebook/inteligencia-artificial-capitalista-desafios-para-a-esquerda-e-alternativas-possiveis
• هوگندوبل (ئەڵمانی): https://www.hugendubel.de/de/search/advanced?publishers=Rezgar%20Akrawi
• تالیا (ئەڵمانی): https://www.thalia.de/shop/home/mehr-von-suche/ANY/sp/suche.html?mehrVon=rezgar+akrawi
• ئۆرێل فوسلی (ئەڵمانی/سویسری): https://www.orellfuessli.ch/shop/home/mehr-von-suche/ANY/sv/suche.html?mehrVon=Rezgar%20Akrawi
• ئۆفراند (ووسی) : https://de.everand.com/book/855068761/
• کۆمۆن (یۆنانی): https://kommon.gr/politiki/item/25061-ipia-psifiaki-katastoli-pos-axiopoieitai-i-techniti-noimosyni-gia-tin-edraiosi-tis-kapitalistikis-igemonias-tou-rezgkar-akraoui
• ئۆخبار ڕۆژ (فارسی): https://akhbar-rooz.com/1404/06/18/27841/
• کریتیک باکیس (تورکی): https://kritikbakis.com/sol-ve-kapitalizm-arasindaki-dijital-u/curumu-kapatmak

نەتەوە یەکگرتووەکان دەنگ لەسەر بەیارنامەیەک سەبارەت بە پلانی ئاشتی ترەمپ بۆ غەزە دەدات.. شورش عزیز شورەش

ئەنجوومەنی ئاسایشی نەتەوە یەکگرتووەکان (ئەمە) ئامادەکاری دەکات بۆ دەنگدان لەسەر بەیارنامەیەکی ئەمریکا کە پلانی ئاشتی ترەمپ بۆ کۆرتی غەزە پەسەند دەکات. ئەم بڕیارنامەیە پشبینی هەزەکی سەقامگیری دەکات بۆ کۆنترۆلکردنی خاکەکە و باس لە ئۆگری دەوڵەتی فەلەستینی داهاتوو دەکات. بڕیارەکە پاوڵا کاریدی، ڕاپۆرتنامنووس ڕوونی دەکاتەوە، مەترسی ئەوە هەیە لەسەر کاغەز بمێنێتەوە..

ئەوەی "بەیاردەرەکان" ئیدیعای دەکەن، شتێکە؛ واقیعی ڕاستییەکان کە پێدەچێت دژایەتی نیازە باشەکانی بەیارنامەکە بکات، شتێکی دیکەیە. جگە لە ئەمریکا، بەیارنامەکە (کە بە دڵنیاییەوە پشتیوانی بە دەنگی لەباری چوار ئەندامی هەمیشەیی دیکەی چین، ڕووسیا، فەرەنسا و بەریتانیا دەبڕێت) هەڕەشەی لەیەن قەتەر، میسر، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی، سعودیە، ئەندونوسیا، پاکستان، ئوردن و تورکیاشەوە پشتیوانی دەکرێت. بڕیام داگیرکردنی غەزە و کۆناری ڕۆژئاوا لەلایەن ئیسرائیلەوە پشتر لە سنووردکانی خۆی تێپەڕیوە و تانانەت ئۆگری دروستبوونی دەوڵەتی فەلەستینیش زەحمەتە پشبینی بکرێت. وە پێناچێت ئیسرائیل دەستبەرداری 58%ی ئەو ستریپە بێت کە ئێستا کۆنترۆڵی دەکات.

بەیاردەرەکان خۆیان ڕزگار دەکەن. من سەقامگیرییەکی درێنە دەبینم کە یاری بە ڕووبووونەوەی زلهێزەکانی ناوچەیی و جیهانی دەکات. غەزە خەریکە دەبێتە تاقیکردنەوەی لیتموس بۆ زۆرێک لە وڵاتان، ئەمریکا پێش هەموو شتێک: ئەمش بە هەڵبژاردنی مەمدانی وەک سەرکی شارەوانی نیویۆرک دەرکەوتووە، کە بە ئەمش ڕەک ئەمە یەکەک بوو لە پرسە سەرکییەکان. ستریپ کەشێکە بۆ ئیتاڵیا و بەریتانیا و وڵاتانی عەرەبی؛ باشتر وایە لە ڕادار دووری بخەیتەوە. کەواتە لەردا بەیارەکە. بڕیام ئەمە یەکەمجار نییە کە بڕیگەنامەیەکی

سازش دەکرێت کە شکست بهێنێت لە چارەسەرکردنی واقیع لەسەر زەوی.
وێنەکانی بارانبارین لە غەزە، کە ئاوەدانکەرەوانی دەچنە ناو چادرەکانەوە، ئەوەیان نیشانداوە: هەشتا نمایشکی دیکە کە ئەو هێککەوتنانەی بەیاردەران دەیکەن شتێکن و دەخی کارتی تەواو شتێکی دیکەیە. بەڵام ئای گشتی وەک هووبارێکی کارست وایە؛ ئەوە نییە کە نابینێت چی هووددات. هەندێکیان هەشتا پێینەوەکان دادەخەن، بەڵێ خەراکی پەویست بەردەوام نییە لە چوونە ژوورەوە؛ لە ئاستیدا بەس هیچ شتێک ناچێتە ژوورەوە. کامیی پەناگە، کانتینەر، شوێنی نیشتەجێبوونی خەڵک هەیە: بیناکان بەردەوامن لە داماڵان، ئیسرائیل بولدۆزەر بەکاردەهێنێت، مین و ماڵەکان دەوخێنێت، و بە تەواوی تەواوی بەشی هێژهەڵاتی ئەو ستریپەی کە داگیری کردووە لەناو دەبات.
لەسەدا پێنجا و هەشتێی شریت، ئەو بەشەی کە لە شار و زەویێ بەپیتەکان پێکهاتووە، لەلایەن ئیسرائیلەوە داگیرکراوە؛ لەسەدا ٤٢ی دیکە کە دانیشتووانەکەی کەناڵ کراوە، تەپەکە و خاپ، هیچ. ئەمە واقیعێی سەر زەویێ. ئەو بەیارنامەیەی کە پشکش بە نەتەوە یەکگرتووەکان کراوە، هەوە دەدات ئەم واقیعە بشارێتەوە. لەم چوارچێوەیەدا پرسی کەناری هێژاوا و لەگەڵ ئەوەشدا دەخی قودس بە چارنووسساز دەمێنێتەوە، چونکە بەبێ ئەو خاکانە دەوڵەتی فەلەستین بوونی نابێت. ئەگەر لە کارتی هێژاوا بردەوام بن لەوەی کە دانیشتووان و سوپا و دانیشتووانی ناو سوپا دەیکەن، نەک هەر لە ئێستاوە لکاندنی ئەو هاستییەیە، بەڵکو دەوڵەتکی ئاپارتایدی ئیسرائیلیش پشتڕاست دەکرێتەوە، ئەمەش تاوانکی نوودەوڵەتییە.

لە پەش ٧ی ئۆکتۆبەرەوە بەم شەوێیە بووە. کەشکە ئەوێیە کە بەیاردەرەکان لە ماوەی ٢٥ ساڵدا هەوڵستیان بەرامبەر ئیسرائیل نەگۆیوە. ئەوەی پەویستە شەشکی کەپەرنیکیانە، کە ناتوانێت لە ئەوانەوە بێت، بەڵکو لە کەمەگەی مەدەنیەوە بێت. تەنها سەیری یەکێتی ئەوروپا بکەن: ئەرسولا ڤەن دەر لایین بە پەیمانێک بە دەریای ناوەڕاست دەستە دەرەوە کە تێیدا کۆلۆنی نەوان وشکان و ئەوەی لەسەر زەوی هووددات کەتایە، وەک ئەوەی ٢٠٠-١٥٠ ساڵ لەمەوبەر بگەڕێینەوە، کاتێک کۆلۆنیالیزمەکان بە هیچ شێوەیەک دژەمردن و دەتوانیت هەرچیێت بوێت لەگەڵیان بیکەیت. هەموو ئەمانە بە بەیارنامەیەکی نەتەوە یەکگرتووەکان چارەسەر ناکرێن دوای دەیان، سەدان بەیارنامەی دیکە، کە لەبارچوون.
بەڵای منەوە سەیرە کە ئەفریقای باشوور بەم شێوەیە فەلەستینیەکان قبوڵ بکات، بە لەبەرچاوگرتنی سیاسەتی ئەو وڵاتە کە پشتیوانیەکی

تەواوەتی بە فەلەستین هەیە. پەیوستە چاوەڕی دەرئەنجامی ئەم لێکۆڵینەوەیە بکەین، کە ئەلجەزیرە کاری لەسەر دەکات: چیرۆکێک کە هەندێک کەشانی بەدەستهێناوە. لە لایەکی تریشەوە هەندێک ناڕازیبوون هەیە سەبارەت بەو شتانەی کە ووددەن: وەاتانی عەرەبی بەیارنامەکەی ئەمریکایان لە نەتەوە یەکگرتووەکان قبوڵ کرد، چونکە ناچارن، بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە مەرجە هەوەستی ئەمریکا قبوڵ بکەن. لە هەموو ئەمانەدا لایەنێکی تر لەبیر دەکەین:
بووني سەربازانی نەتەوەکانی تر جگە لە ئیسرائیل لە غەزە. ئیسرائیلییەکان تورکیان ناوەت، قەتەرییەکانیان ناوەت، نایانەوەت سەربازێکی زیاتر 58%ی ستریپ بهێنەوە، کە بە درێژایی هەی زەردی درێژخایەنی نەوان ئەژهەات و ئەژئاوا دابشکراوە.
ئایا ئیسرائیل دەتوانەت دوای چەند ئەژێک لە ئەتکردنەوەی چوونە ژوورەوەی بولدەزەرەکان، سوپای بیانی وەربگرەت، گوایە بە وەرگرتنەوەی تەرمی فەلەستینییەکان نەک تەرمی بارمتەکان؟ گەانەوێک لەسەر ئەم بابەتەش هەیە کە زەر شت لەبارەی دەخکەوە ئاشکرا دەکات. باسی دوا لاشەیە کە دەبەت بگەنەدرەتەوە بە ئیسرائیل و خشبەختانە

اکردن بە دوای تراویلکەی ئەزموونی جیاوازی شیعریی!.. سەدیق سەعید واندزی

ئەمە بەردەوام لە نەوەندی ئەدەبی کوردیدا، بە هیچ ساغکردنەوەیەکی زانستی و میتەدی، یان پەوەرێکی زەمەنی و مەژووویی، ووبەووی چەندین چەمك و دەستەواژەی ئەدەبی دەبینەوە، کە بە پەلەنبەندییان لە ووی قەناغە مەژووییەکەوە، گیروگازی گەورە لە ووی واتاییەوە دروست دەکەن. بە نموونە:
بەردەوام باس لە شیعری دوای اپەین دەکەین، بەام ئایا سیما هونەرییەکانی هەر س دەیەکانی شیعری دوای اپەین وەك یەکن لە

ووی گوتار و تەماوە؟ لەو سەنگەیەوە بەردەوام کەسانێك باس لە ئەزموونی جیاوازی شیعریی و دنیابینی شیعری جیاواز دەکەن، بە ئەوەی لە ووی شیکاریی و دەقەوە، بە ئەرگەمێنت ئەوە بسەلمێنن، کە ئەو شاعیرە و ئەزموونە شیعرییەی باسی دەکەن، جیاواز و دابڕاو بێت. نووسەرێك لە وتارێکی درێژدا باس لەوە دەکات کە هەموو ئەو شاعیرانەی لە ماڵپەڕی (تەم) دەنووسن و شیعر بڵاودەکەنەوە، لە ووی ئەزموون و جیهانبینییەوە شاعیری جیاوازن لە هەر شاعیرانێکی دیکە، لە کاتێکدا ئەوەی کەمێك خوێنەری شیعر بێت، دەزانێت ئەم ڕایە لە دروشمێك ، پەسن و پێدا هەگوتنێکی هاوڕێیانە کە نووسەرەکە خۆشی شیعر لەو بڵاوەکاتەوە هیچی تر نییە، چونکە کاتێ بەراوردێکی سادەی زەربەی شیعری ئەو شاعیرانە دەکەین، زۆر بە ووی هەست بەوە دەکەین کە نە لە ووی جیهانبینی، نە لە ووی ئەزموونیشەوە ئەم شاعیرانە نەك لە یەکتر جیاواز نین، بگرە لاسایی یەکتریش لە ووی تەمای شیعری دەکەنەوە، وەك بابەتی ەشبینی و ەتکردنەوەی نیشتمان و ەخنەگرتن لە سیاسەت و پووچگەرایی ژیان و چەندان بابەتی هاوشێوەی دیکەش. ئیدی نازانم کامەیە جیهانبینی و ئەزموونی جیاواز، گەر شاعیرانێك هەموویان هەمان بابەتیان کاوێژکردەوە؟

ئەمە وەڵامی ئەوەی دەبێ زۆر بە ووی دان بەو استییە دابنێین کە بڵاوکرنەوەی شیعر لە سۆسیال میدیا دا، هیچ داهێنانێکی تێدا نییە و بگرە هەموو کەس دەتوانێت شتێك بە ناوی شیعر بنووسێت و تیایاندا بڵاوی بکاتەوە کە ئەمە لە میدیای کاغەزیدا بوونی نییە، چونکە چەندین فلتەری هەڵسەنگاندنی دەق بوونیان هەیە. بەگومان شتێك نییە بە ناوی ئەزموونی جیاواز، بێ زمانی و بیرکرنەوە و ستایلی جیاوازی شیعری. گۆران کاتێ شیعری کوردی نوێ دەکاتەوە، نایەت وەك نالی و پیرەمێرد بنووسێت، نایەت بە گشتی شیعری سەروادار ، ئاسایی بنووسێت، بەکو زمان و دەربڕین و تێگرافیا و ووبەری دەقی شیعری پێش خۆی جددددێت و بە جیهانبینییەکی تازەوە شیعر دەنووسێت. بەگومان گۆران لەو نوکاریەدا بە تەنها نەبوو، بەڵام بەچی تەنها ناوی وەك وەك نوکەرەوەی شیعری کوردی ، بە ئاراستەی شیعری ئازاد دێت؟ چونکە تەنها ئەو توانی سیما و خاسیەتەکانی شیعری ئازاد دابهێنێت. لێرەوەش باسکردن لە ئەزموونی شیعری جیاواز، بێ بوونی زمانێکی جیاواز، لە استیدا تێنەگەیشتنە لە شیعر، چونکە کاتێ شاعیرێك بە هەمان وێنە و وەسف و زمان و جیهانبینی شاعیرانی تر دەنووسێت، ئیدی نازانم ئەزموون و جیهانبینی جیاواز لە کوێیە؟ کاتێ ەشبینی و گوتاری ەتکردنەوە و بوهیمیانەی ژیان، کێی گوتاری ئەزموونی سەدان بە ناو شاعیری گەنجی دوای ڕاپەڕین پێکدێنێت،

بەگومان شتێك نامێنێتەوە بە ناوی ئەزموون و جیهانبینی جیاوازی شیعری، بەكو تەنێ پەسندانەكە، كە هەنگە فاكتەرەكی شارچییەتی، هاوەڵییەتی و گرووپگەرایی لە پشت بێت، كە ئەمەش دووبارە لە دیدگای هەخنەییانە بێ شیعر. ئەزموونی جیاوازی شیعری، قسە نییە هەموو كەسێك فێری بدات، بەكو بەرپرسیاریەتییەكی ئەدەبی و مەعریفی گەورەیە نابێ لە سەنگەی هەر پاڵنەرێكی كەمەایەتییەوە بێت، كەسانێك بیدەنە پاڵ شاعیرانێك كە هاوەڵی خۆینی.
هەخنەگر كەسێكە، لە ژێر كاریگەریەتی هیچ دیدگایەكی كەسی و كەمەایەتی خۆنەوە بێ دەق ناكات، بەكو تەنها دەق دەكاتە سەنتەر، هەر لێكدانەكیش بەو شێوەیە نەوانتە هەخنە و لێكۆینەوە، بەگومان لە ماهییەتی دەق نەگەیشتووە، گەر سەدان وتاریشی لە بارەی شیعرەوە نووسیبێت.

*ئەم بابەتە لە ڕۆژنامەی هەولێر ژمارە (4354) لە 14/8/2025 بڵاوكراوەتەوە.

ڕۆگز پێرستیی عەشایەریی.. نەوزاد بەندی

كوردكەم لە پلەی دوانزەی زانستی، كەنمرەكەی 97 بوو .. لە كلێژی پزیشكی زاخۆ وەرنەگیرا، چونكە ئەو خاڵكی سلێمانییە، ئەگەر بادینانیی بووایە، لە كلێژی پزیشكیی ئەوەندەرە قبوڵ ئەكرا، لەو بادینانییەكان بە كەنمرەی 96 لە كلێژی پزیشكیی ئەخوێنن.
كچی هاوەكەم كەنمرەكەی 97.2 ـە و لە كلێژی پزیشكی هەڵەبجە و كەیە قبوڵ نەكرا، لە بڕئاوەی بابیخاڵكی سلێمانییە، نە كەیە و نە هەڵەبجەیی.
لێرەدا ئەپرسم ئایا پلەی زانستی چ پەیوەندییەكی بە ناوچەگەریەوە هەیە؟ ئایا كلێژی پزیشكی، سەرك عەشرەت و ێیش سپی بەرهەم دێنێت یان پزیشكی زانا و كارامە ؟ ئەگەر وانییە بۆچی مەرجی ناوچەگەریی لە سەری سەری مەرجەكانەوەیە ؟؟ئەو پزیشك بەرهەم دێنن یان ئەعیان و موختار و شێخ و میرزا ؟
كاتی خەی خزمەكی پزیشكم چووە پاریس، بەشداری لە تاقیكردنەوەیەكی

پزیشکیدا کرد کە هەموو پزیشکانی جیهان بەشدارییان تێدا کرد بوو بە تەنها 17 کورسی خوێندنی باڵا، خزمەکەم کورسییەکی بردەوە و بوو بە خاوەنی بڕدی پزیشکیی فڕۆنسیی، نەک لەبەر ئەوەی خزمی جەنابی دیگەش بووە .. نەک لەبەر ئەوەی لە نەوەی فیکتەر هیگۆ بووە .. نەک لەبەر ئەوەی لە وەجاخزادەکانی پاریس بوو، نەک لەبەر ئەوەی پورزای سارکوزی بوو .. نا .. ئەو کوردەکی بە ئاڵا و بە ووڵات و نەناسراو بوو، ئەو شتانە هیچیان پەیوەر نەبوون بە بردنەوەی کورسییەکی بڕدی پزیشکیی فڕۆنسیی، یان تەنانەت سەخیفترین شت ئەو شتانە بوون لە کەڵەڕی پزیشکیی پاریسدا ، ئەوان تەنها پەیوەریان زیرەکیی و بەینی تاقیکردنەوەکان بوو بە سەرکەوتوویی..
ئاخر سەرەک، بەیە کە نەخێش ئەکەوێت، هیچ متمانەیەکت بە پزیشکەکانی خەت نییە کە بە پەیوەری کەوا و سەتڵ و جەری جامانە و ناوچە و عەشرەت ولق و مەبەند چوونەتە کەڵەڕی پزیشکیی نەک بە زیرەکیی و بەینی تاقیکردنەوەکان، هەر بەیە یەکسەر پەنا ئەبەیت بە خەستەخانە و پزیشکەکانی ئەوروپا، ئەو خەستەخانە و پزیشکانەی کە پەیوەریان زیرەکییە، نەک جامانە و مشکی و ناوچەگەرەتیی و لق و مەبەند و تەلەفانی کەسایەتییەکان.. هەوو دەکەیتە نەخشخانەکانی ئەوروپا، چونکە ئەزانیت لەوە شتەک نییە بە ناوی قبول خاس و بەوانامەی ساختە و پزیشکی حیزبیی..
جەگای خەم و ناڕەزایەتیی و تەکشکانە، کاتە تەڵەبەیەکی زیرەک کەنمرەکەی 98 ـە، داواکاریەکەی لێت دەکرێتەوە، بەڵام کەنمرەی96 قبوڵ دەکرێت و لەلایەن وەزیری خوێندنی باڵاوە پیرەزبایی لەدەکرێت .. ئەمە چ تیرەرکردنەکی زانستییە ئەوە پەیەوی دەکەن؟ ئایا بە چ ویژدانەکەوە زانکە دەکانە موکی شار و شارچکەکان ؟ ئەی کە وایە بۆچی هەگا دەدەن بە کەەو پزیشک و ئەندازیار و مامستای ئەو شار و شارچکانە بەنە سلەمانی و هەولەر و لەوە نیشتەجە بن و عیادە وئەفەس بکەنەوە ؟
چی وەڵامی خوێندکارەک دەدەنەوە بە کەنمرەی 97 و 98 ـەوە داواکەی هەتکراوەتەوە، لە کەڵەژی پزیشکیی کەیە و زاخە و هەبجە هەتکراوەتەوە لەبەرئەوەی خەکی ئەو شوێنانە نییە، لە بەرامبەردا کورسەکانی کەڵەژی پزیشکی ئەو جەگایانە لەسەر خەکی ئەو شوێنانە تاپە کراون با کەنمرەیشیان 96 بێ ؟؟
چی وەڵامی عەقڵ و لۆژیک دەدەنەوە؟
ئاخر بەیە عەقڵ زیرەکەکان وەک زیندان تەماشای مەملەکەتی کوردستان دەکەن و لە خەساندنی بچوکترین هەلدا بە هەتا هەتایە بە جێی ئەهێڵن ..
بە هەکار نییە زیاتر لە 2000 زانای عەراقیی لە بەریتانیا جەگیر

بوون و یەک دنیا خزمەت و داهێنانیان پێشکەش بە ئینگلیز کردووە ..و هەرگیز بە سەردانیش ناگەنەوە بۆ ئاغاسەرای کوردستان و عێراق.
هەتا ناوچەگەرێتیی و حیزبایەتی و خزمخزمێنە و عەقڵی عەشایەریی وازلێنەهێنن، کەمەگا ڕۆژ بۆ ڕۆژ ناتەباتر و نالەژیکتر و بۆ بەرهەمتر و بەربەریتر ئەبێ .
ئیتر خەتان و خەتان ..
چونکە هەر خەتان هەموو شتێکن، دانەری هەموو یاسا و ڕێسایەکی سەیر و سەمەرەن، کە زیانەکانی لە شا وە تا گەدا پاکە ئەدات و .. نیشتمان ئەکاتە مەگەی ناهاوسەنگیی و نادادیی و لەکپچانی دەستە و چین و توێژکان ..

ـــــ هاوپێچ لیستی 20 خوێندکاری کۆلێژی پزیشکی هەڵەبجە کە ژمارەیەکیان بە نمرەی 96 ـــــەوە قبووکراون، کەچی 98 و 97 ی دانیشتووی سلەمانی ڕەتکراونەتەوە ـــــ

ژ	ناوی خوێندکار	کۆد	تێکڕای نمرە	خوێندنگە	زانکۆ/ کۆلێژ
1	نمە سروت امین محمد	2512022740354	97.714294	ئامادەیی بڵندی ناحکومی	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
2	هەناو کریم حسن رسول	2512090010164	97.825292	ئامادەیی دەربەندیخان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
3	هێڤار عبدالله حمه حاجی	2512090040197	97.60029	ئامادەیی هەڵگورد ی تێکەڵاو	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
4	ڕەهەند ڕەشید احمد بارام	2515010120036	97.200298	کۆلێژی هەڵەبجەی شەهیدی هاوبەشی کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
5	بابان برهان حمه علی محمد	2515010010018	97.200292	ئامادەیی احمد مختار جاف کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
6	شاهان سلام محمد احمد	2515010010049	97.143294	ئامادەیی احمد مختار جاف کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
7	دیار سیروان حمەرحیم خضر	2515010120031	97.143288	کۆلێژی هەڵەبجەی شەهیدی هاوبەشی کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
8	ڕۆژین ناصح حسن قادر	2515010800032	97.000292	ئامادەیی شەهید عبدالرحمن ی میرزا حسێ کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
9	ڕەهەند سامان علی مصطفی	2515010010039	97.000286	ئامادەیی احمد مختار جاف کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
10	کاژان عثمان عمر عبدالله	2515010060173	97.000284	ئامادەیی هەڵەبجەی کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
11	شاپی شورش حمه محمود	2515010840092	96.857288	ئامادەیی خورمالی تێکەڵ	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
12	سارێژ اسکندەر محمد سعید	2515010830025	96.667296	ئامادەیی شارای کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
13	ماردین حمه سعید علی محمد سعید	2515010980044	96.667292	ئامادەیی کۆمەڵگەی پەروەردەیی هاوچەرخی هەڵەبجە	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
14	ئادگار ئاکار شفیق حمه	2515010120001	96.66729	کۆلێژی هەڵەبجەی شەهیدی هاوبەشی کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
15	ئازاڵ سالار قادر محمد	2515010830010	96.333298	ئامادەیی شارای کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی
16	یاران قادر حسین احمد	2512018360052	97.457292	ئامادەیی وایز ی ناحکومی	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی/ پارالیل
17	محمد صالح محمود محمد	2515010120048	96.333282	کۆلێژی هەڵەبجەی شەهیدی هاوبەشی کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی/ پارالیل
18	لاڤە بهاالدین جمیل عبدالقادر	2515010070039	96.286284	کۆلێژی هەڵەبجەی هاوبەشی کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی/ پارالیل
19	باڤین پشتیوان احمد علی	2515010070013	96.266282	کۆلێژی هەڵەبجەی هاوبەشی کجان	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی/ پارالیل
20	لاکۆ ڕەفیق محمد سلیم	2515010010057	96.000288	ئامادەیی احمد مختار جاف کۆران	زانکۆی هەڵەبجە/ کۆلێژی پزیشکی/ پارالیل

لە ڕۆژی قوربانیانی چەکی

کیمیـــــاوی لە جیهانـــــدا.. کوردسـاید ـچ-چاك کوردستان

30 نـۆڤمبـەر لـەم ڕۆژەی کـە یادی هـەموو قوربانیانی چـەکی کیمیاوی لـە جیهـان دەکـەینـەوە، ڕێـز و نـەوازش بـۆ ئـەو کەسـانـە دادنـەیـن کـە کوژراون یان بریندار بوون بـەهـۆی ئـەو چـەکـە ترسناکـەوە، هـەوڵ دەدەین کـەتـایی بـەم چـەکـە ترسـنـاکـە بهـێنیـن لـە بـەرهـەم هـێنـان, داهـێنـان, گواستنـەوە, بـەکارهـێنان, هـەڵگرتن.
سالـانی ڕابردوو وەك مرۆڤایـەتی دەستکـەوتی گرنگمان بـەدەستهـێنا بـە لـەناوبردنی دوایین چـەکی کیمیایی لـەو کـۆگایانـەی کـە لـە لایـەن ئـەو وڵاتانـەوە کـە بـەشـکن لـە ڕێککـەوتنـامـەی چـەکی کیمیایی.
بـەڵام لـەگـەڵ پـێشکـەوتنـە خـراکانی زانست و تـەکنـەلـۆژیادا، بـەتایبـەت زیـرەکی دەستکرد مـەترسییـەکان هـەشتا گـەورەن.
کـەمـتـەرخـەمـی جیهانی دەبـەت بـە یـەك دەنگ پابـەند بـوون بـە ڕێککـەوتنـامـەی چـەکی کیمیایی دووپات بکاتـەوە، کـەتایی بـە بـە سزایی بهـێنـەت بـە دروسـتکردن و بـەکارهـێنـان و ... و بـەڕێنـی پـێمـانی داهـاتوو بـە جیهانـەکی دوور لـەم چـەکانە جـێبـەجـێ بکات.
کـۆنفرانسـی دەوڵـەتـانی ئـەندام لـە کـۆنفرانسـی چـەکـی کیمیـایی کـە ڕێکخـراوی OPCW سـالانـە ئـەنجـامی دەدات بـەنـاوی CSP، لـە CSP-20 دا بـەیاریدا کـە لـە ٣٠ی تشرینی دووەمی هـەموو ساڵێکدا یان لـە کاتی گونجاودا ڕۆژی یادکردنـەوە بـە هـەموو قوربانیانی چـەکی کیمیایی بـەڕێـوە بچـێت.
ئـەم یادکردنـەوە دەرفـەتـێك دەڕخسـێنـێت بـە ڕێزگرتن لـە قوربانیانی چـەکی کیمیایی، هـەروەها دووپاتکردنـەوەی پابـەندبوونی ڕێکخراوی قـەدەغـەکردنی چـەکی کیمیایی (OPCW) بـە نـەهـێشتنی مـەترسیـەکانی چـەکی کیمیـاییـەیـە لـە جیهانـدا, کـە ئـێستا 194 وڵـات پـێوەسـت بـووە بـە ڕێکـەوتنـامـەکـەوە.
مـژووی هـەوڵـە جدییـەکان بـە بـەدیهـێنانی قـەدەغـەکردنی چـەکی کیمیایی کـە بـە ئـەنجامـدانی ڕێککـەوتنـامـەی چـەکـی کیمیـایی گـەیشتـە لـوتکـە، زیاتر لـە سـەدیـەك لـەمـوبـەر دەستیـپـێکرد. لـە جـەنگی جیهانی یـەکـەمدا چـەکی کیمیایی بـە شـێوەیـەکی بـەرفراوان بـەکارهـێنرا و لـە ئـەنجامدا زیاتر لـە ١٠٠ هـەزار کوژراو و ملیـۆنـەك قوربانی لـێکـەوتـەوە.
بـەڵام لـە جـەنگی جیهانی دووەمدا چـەکی کیمیایی لـە گـۆڕپانی شـەڕدا لـە ئـەوروپا بـەکارنـەهـێنرا..
ڕێککـەوتنـامـەی چـەکی کیمیایی لـە سـاڵی ١٩٩٣ پـەسـەندکرا و لـە ٢٩ی

نیسانی ۱۹۹۷ کوتە بواری جەنگکردنەوە، بەیاردرا، "لە پێناو هەموو مرۆڤایەتیدا، ئەگەری بەکارهێنانی چەکی کیمیایی بە تەواوی نەهێرێت."
دووەتانی ئەندامی ئەم ڕێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کیمیاویان دامەزراند, کە هەنووکە 194 وڵات ئەندامە تیایدا, بە سوریاوە, کە هەنگاو دەنێت بۆتە ناو ڕێکەوتننامەکەوە.
هەروەها دادگای تاوانی نێودەوڵەتی بەکار هێنانی چەکی کیمیاوی لە ململانیی ناوخۆیی و نێودەوڵەتی وەك تاوانی جەنگ ناساند.
گەلی کورد لە جەنگی جیهانی یەکەمەوە چەکی کیمیاوی دژی بەکار دەهێنرێت, لە ساڵانی 1987 و 1988 بەکارهێنانی ئەم چەکە لە دژی دەیان هەزار کوژراو سەدان هەزار برینداری لێکەوتەوە, لەو ماوەیدا زیاتر لە 250 جار چەکی کیمیاوی لە دژی بەکار هاتووە , شاری سەردەشت بووە یەکەم شار لە جیهان چەکی کیمیاوی تیایدا دژی خەڵکە سڤیلەکەی بەکار هات, وە شاری هەڵەبجەش بووە یەکەم شار لە جیهان کە زەرتترین قوربانی سڤیلی بە چەکی کیاوی هەبێت.
ئەمە کە قوربانی یەکەمی چەکی کیمیاوی بین لە 100 ساڵی رابردووە, بەهەمان شێوە دەبێت یەکەم دوژمنی چەکی کیمیاویش بین لە جیهاندا.
لەم ڕۆژدا قوربانیانی چەکی کیمیاوی بە بیر دەهێنرێنەوە, هەوڵدەدرێت هەڵەبجە و سەردەشتکان دووبارە نەبنەوە, ڕەز لەو هەوڵانە بگرێت بوونە هەی بنە بڕکردنی چەکی کیمیاوی لە جیهان کە ڕۆژی دامەزراندنی ڕێکخراوی OPCW ە.

30-11-2025

ڕێکخراوەکان:
-ڕێکخراوی کوردستان بۆ جینۆساید- kwg
-تەی ڕێکخراوە کوردستانییەکان لە پێناو دادگای تاوانی نێودەوڵەتی – Koncicc
-تەی ئایکان کوردستان ـــ IKN
-ڕێکخراوی قەدەغەکردنی چەکی کەکوژ لە کوردستان ـــ OAWMD
-ڕێکخراوی هەماەتی دادپەروەری ـــ OJC
-ڕێکخراوی جیهانی بۆ چەکی کیمیاوی و بایۆلۆجی-www
-هەماەتی ژیان دژ بە ئیعدام لە کوردستان
-گۆڤاری تێبزاوە
-ڕۆژنامەی نگرێ سۆلمان

- ڕێکخراوی مانەوە بۆ پرسی شەهیدان و ئەنفالکراوان

چیرۆک بۆ منداڵان/ سەرکەوتنی چۆلەکەکان..
نووسینی: ڕەزا شوان

لە گوندێکی جوان و قەشەنگ، لە نزیک شاری کەرکووک، لە باشووری کوردستان؛ کۆمەڵێک چۆلەکە دەژیان. لەژێر گۆسوانەی خانووەکاندا، هێلانەیان کردبوو. بەیانیان زوو لە خەو هەڵدەستان، لەگەڵ مریشکەکاندا چینەیان دەکرد و تەر دانیان دەخوارد. لە کانییەکەی نێو چۆمەکەی نزیک گوندەکەشدا، تەر ئاوی شیرین و ساردیان دەخواردەوە. بە خۆشی و بە شادی دەژیان.
چۆمەکە جۆگەوانی ڕەزانەی چۆلەکەکان بوو. لەسەر لقوپۆپی دارەکاندا دەنیشتنەوە. یارییان دەکرد و یەکتریان ڕاودەنا. بە جریوەجریوی خۆشیان، خۆشی و شادییان دەخستە دڵی خەڵکی گوندەکەوە. خەڵکی گوندەکەش، منداڵان و گەورەسانیان، چۆلەکەیان زۆر خۆشدەویست. بە تایبەتی منداڵانی گوندەکە، زۆر ڕقیان لە فاقە و لە داو و لە دارلاستیک و لە تەڵە دەبووەوە.
ڕۆژێک کۆمەڵێک قەڵەشی نامۆ، کە لە بیابانەوە هاتبوون، دایان بەسەر چۆمەکەدا. ئازاڵەکی زۆری چۆلەکەکانیان دا و چۆمەکۆشیان لێداگیرکردن.
چۆلەکەکان زۆر دڵتەنگ بوون. بە شەرمەزارییەوە ئاو و دانی گوندەکەیان دەخوارد.
دامابوون و بیریان لە چۆمەکەیان دەکردەوە.
ڕۆژێک گەورەی چۆلەکەکان، بانگی هەموو چۆلەکەکانی کرد و پێیانی وت: خوشک و براکانم، بە خەم و دڵتەنگی، بە بەدبەختی و ترس، هیچمان پێناکرێت. بە هەر نرخێک بێت، دەبێت چۆمەکەمان لەو قەڵەشە داگیرکەرانە ڕزگاربکەین.

چۆلەکەیەک: جا ئەمە چیمان پێدەکرێت؟
چۆلەکەیەکی تر: قەڵەشکان لە ئەمە گەورەترن.
خاوەنی دانووکی گەرە و چنووکی بەهێزن! ئەمە لەهەقیان نایەین.
چۆلەکەیەکی تر: بەئام ئەوان داگیرکەرن و ئەمە خاوەنی راستەقینەی چەمکەین. نابێت لێیان بترسین و بێدەنگ دابنیشین و هیچ نەکەین.
گەورەی چۆلەکەکان: دەمخەش، ئاگاڕ بترسین، هیچمان پێناکرێت. راستە کە ئەوان لە ئەمە گەورەتر و بەهێزترن، بەئام گەر یەکبین، دەتوانین ڕووبەڕووبان ببینەوە و لە چەمکەمان دەریان بکەین. ئەوان پانزە قەڵەشن. ئەمە سەد و پێنجا چۆلەکەین. دەبین بە پانزە گرووپەوە، هەر گرووپەکمان لە دە چۆلەکە پێکدەهێنین. لە بەرانبەریاندا هەش دەکەینە سەریان. هەر گرووپەکمان، پەلاماری قەڵەشێک دەدەین.
چۆلەکەیەک: من ئامادەم لە پێناوی رزگارکردنی چەمکەماندا، خەم بخت بکەم.
هەموو چۆلەکەکان، بە یەکدەنگ: هەموومان ئامادەین.
گەورەی چۆلەکەکان: هەر بژین. ئەم یەکدەنگی و یەکهەڵوێستییەمان مایەی سەرکەوتنمان دەبێت.
لە بەرانبەریانی ئەو شەودا، چۆلەکەکان بەرەو چەمکەیان هەڵفڕین.. لە هەموو لایەکەوە هەڵشیان کردە سەر قەڵەشکان.. تا قەڵەشێک دانووکەکی دەگرت، چۆلەکەکان دە دانووکیان لێی دەگرت. زۆری پێنەچوو، قەڵەشکان بزین و هەڵفڕین. لە کۆی هاتبوون، ڕوویان لەو شوێنە کردەوە. چۆلەکەکان ڕاوایان نان.. تا بە تەواوی لە سنووری خەیان دەریان کردن.
ئینجا بە خۆشی و بە سەربەرزییەوە، گەڕانەوە بە چەمکەی نیشتمانی خەیان و نیشتمانی هەزاران ساڵەی باپیران و داپیرانیان. بە گەرمی پیرۆزبایی لە یەکتری کرد و ئاهەنگی سەرکەوتن و ڕزگاریان سازکرد.